

โครงการปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ
ภายใต้ชื่อ “แผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ”
โครงการ “อ่างเก็บน้ำลำตะเพิน” บ้านหนองผักแว่น หมู่ที่ ๑ ตำบลสมเด็จเจริญ
อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

ความเป็นมา

กระทรวงมหาดไทย โดยสถาบันดำรงราชานุภาพ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์และสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ ได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาชนบทในพื้นที่ขยายผลปิดทองหลังพระฯ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๘ กระทรวงมหาดไทยได้บรรจุชื่อแผนงานและกรอบงบประมาณในแผนบริหารราชการแผ่นดิน ภายใต้ชื่อ “แผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ” โดยใช้ปัญหาของพื้นที่ (Area-Based) เป็นตัวตั้งในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ใช้อิงความรู้ตามพระราชดำริใน ๖ มิติ คือ องค์ความรู้ด้านน้ำ ดิน เกษตร พลังงานทดแทน ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นตัวขับเคลื่อน ในปีพ.ศ. ๒๕๕๕ กระทรวงมหาดไทยได้ทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มศักยภาพ อำเภอหนองปรือจึงได้รายงานข้อมูลแหล่งน้ำ “อ่างเก็บน้ำลำตะเพิน” และ กระทรวงมหาดไทยได้คัดเลือกให้เป็นพื้นที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ (พชร.) เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๕

อ่างเก็บน้ำลำตะเพิน ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่ที่ ๑ บ้านหนองผักแว่น ตำบลสมเด็จเจริญ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอ่างเก็บน้ำอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎรประมาณ ๑๐-๑๕ เมตร น้ำที่ไหลมาลงอ่างเก็บน้ำลำตะเพินมาจากลำห้วยต่างๆ เช่น ลำห้วยองคต ซึ่งในช่วงฤดูฝนลำห้วยองคตจะมีน้ำไหลบ่าลงมายังอ่างเก็บน้ำลำตะเพินเป็นจำนวนมาก แต่พอช่วงปลายฤดูหนาวเข้าสู่ฤดูแล้ง ปริมาณน้ำในลำห้วยองคตจะลดลง ไม่สามารถสูบน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรได้ ราษฎรจึงประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร

แนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ ประยุกต์ตามแนวพระราชดำริ นำแนวพระราชดำริ หลักการทรงงาน ๒๓ ข้อ หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และองค์ความรู้ด้านการพัฒนา ๖ มิติ ได้แก่ น้ำ ดิน เกษตร ป่าไม้ พลังงานทดแทน และสิ่งแวดล้อม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มีการบูรณาการโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area Based Approach) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นให้ชาวบ้านร่วมคิดร่วมทำ เป็นเจ้าของ ทุกกิจกรรม หน่วยงานราชการเข้าไปรับฟังปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน โดยดำเนินการตามแนวทาง ขั้นตอนของโครงการปิดทองหลังพระฯ ดังนี้

๑. ทีมปฏิบัติการระดับอำเภอ ประกอบด้วย นายอำเภอ ปลัดอำเภอ พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ ฯลฯ ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ กำหนดแผนงานการทำงานโครงการปิดทองหลังพระฯ ให้แก่ทีมงานระดับตำบล หมู่บ้าน

๒. ทีมอาสาสมัครปิดทองหลังพระ (อสพ.) จำนวน ๑๖ คน เป็นราษฎรในหมู่บ้านที่มีจิตอาสา เข้ามาช่วยเหลือด้านการเดินเท้าสำรวจและจัดเก็บข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ทุกหลังคาเรือน และสำรวจ ข้อมูลด้านกายภาพ เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และนำข้อมูลที่จัดเก็บได้มาวิเคราะห์ แยก ปัญหา ร่วมกันกับชาวบ้าน และจัดทำเป็นแผนพัฒนาพื้นที่ โดยจัดเรียงตามลำดับความสำคัญและความ ต้องการของชาวบ้าน ซึ่งสิ่งที่ชาวบ้านต้องการมากที่สุดคือการจัดทำคันกันน้ำ หรือถนนน้ำล้นในลำห้วยของคต จำนวน ๕ จุด เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการทำเกษตร ก่อนที่จะไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำลำตะเพิน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวพระราชดำริ ๖ มิติ ด้านน้ำ

ในการดำเนินงานสร้างคันกันน้ำ จำนวน ๕ จุด โครงการปิดทองหลังพระฯ ได้อนุมัติ งบประมาณเฉพาะเป็นค่าวัสดุ จำนวน ๔๓๔,๘๑๑.๖๐ บาท ส่วนแรงงานและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ เช่น กระบุง บังกี เครื่องไถพรวน ชาวบ้านช่วยกันจัดหา และอำเภอได้ช่วยสนับสนุนอีกจำนวนหนึ่งเพื่อให้เพียงพอต่อ การใช้งาน การก่อสร้างถนนน้ำล้นได้ใช้แบบมาตรฐานของทางราชการ มีขนาดเพื่อความมั่นคง แข็งแรง สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการได้บูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วน ในการขอรับการสนับสนุนทั้งกำลังคน กำลังทรัพย์ วัสดุสิ้นเปลือง เครื่องจักรกลหนักต่างๆ ที่เกินกว่ากำลังคนจะดำเนินการได้

การแก้ไขปัญหาวิธีการที่เป็นเลิศ (Best Practice)

การทำงานโครงการปิดทองหลังพระฯ ภายใต้ชื่อ“แผนงานพัฒนาชนบทเชิงพื้นที่ ประยุกต์ ตามแนวพระราชดำริ” ตามหลักการ**เข้าใจ**คือ การให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุก มิติของชุมชน ค้นหารากของปัญหา **การเข้าถึง** เป็นการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความเชื่อถื อศรัทธาหรือเกิดความรัก **การพัฒนา** เกิดจากความเชื่อถื อศรัทธา ทำให้เกิดพลังความสามัคคี เกิดพลัง คนใน ชุมชนพร้อมที่จะดำเนินการด้วยตนเอง มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง ดังนั้นเมื่อทุก ฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันแล้ว จึงได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างคันกันน้ำที่มีขนาดความกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สูง ๒ เมตร ความลาดชัน ๑:๑.๕ กำหนดเวลาในการก่อสร้างประมาณ ๒๐ วัน/แห่ง

เนื่องจากสภาพแวดล้อมบริเวณลำห้วยของคต ซึ่งเต็มไปด้วยวัชพืชที่ขึ้นอย่างหนาแน่น และ ตลอดแนวสองฝั่งลำห้วยเต็มไปด้วยพืชไร่ของชาวบ้าน การขุดลอกเพื่อเปิด – ปิดทางน้ำ จำเป็นต้องขุดเบี่ยง เส้นทางน้ำเข้าไปในพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ ทีมงานต้องเข้าไปติดต่ोजेरจากกับเจ้าของพื้นที่ซึ่งสามารถเจรจ าได้ เนื่องจากเจ้าของพื้นที่ทราบว่าเป็นโครงการขยายผลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือในเรื่องกำลังคน ที่บาง วันมาช่วยกันเป็นจำนวนมาก แต่บางวันมาค่น้อย จึงต้องบริหารจัดการกำลังคนทำงานในแต่ละวัน โดยกำหนดใช้แรงงานคนผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันวันละประมาณ ๒๐-๒๕ คน ต่อคันกันน้ำ ๑ แห่ง ให้พอดีกับ ปริมาณงานที่จะต้องทำ และลดความเหนื่อยล้า ซึ่งแรงงานที่มาช่วยกันนั้น กำลังหลักที่สำคัญคือชาวบ้านใน พื้นที่และผู้นำหมู่บ้าน กำลังเสริมมาจากชาวบ้านทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ในอำเภอหนองปรือ ข้าราชการ และ บุคลากรในสังกัดหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่อำเภอหนองปรือ ที่อาสาเข้ามาช่วยด้วยความเต็มใจ

เมื่อการก่อสร้างคันกันน้ำทั้ง ๕ แห่งสำเร็จเรียบร้อย ทำให้ราษฎรจำนวน ๓๐๐ ครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร ๑,๕๐๐ ไร่ มีน้ำใช้อย่างพอเพียง นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ยังเกิดความรัก ความสามัคคี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ (Key Success Factors)

๑. มีความเชื่อมั่นในองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ ว่ามีประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านได้จริง

๒. ทุกฝ่ายมีใจพร้อม อดทน ไม่ย่อท้อ ทุ่มเทเสียสละร่างกาย แรงใจ เสียสละเวลาเป็นอย่างมาก

๓. การทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนยึดความสำเร็จของผลงานในพื้นที่เป็นที่ตั้ง ทุกฝ่ายช่วยกันทำงานด้วยความเสมอภาค ข้าราชการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างและให้ชาวบ้านเชื่อถือ สร้างความเป็นกันเองกับชาวบ้าน ไม่แยกแยะเป็นข้าราชการ ไม่แยกแยะเป็นชาวบ้าน

๔. จากการทุ่มเทการทำงานของทุกฝ่าย ทำให้การก่อสร้างคันกันน้ำทั้ง ๕ แห่ง สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ชาวบ้านสามารถนำน้ำเข้ามาใช้ในพื้นที่เพาะปลูกของตนเองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สรุป

การดำเนินงานในการทำงานโครงการปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ บทบาทของข้าราชการ คือ การทำงานโดยคำนึงถึงผลสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่ ให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์สูงสุด โดยความสมัคสมานสามัคคี ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของชาวบ้าน และหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงนับเป็นความสำเร็จ และเกิดความภาคภูมิใจแก่พี่น้องประชาชนชาวอำเภอหนองปรือเป็นอย่างยิ่ง

ภาพถ่ายขณะดำเนินการก่อสร้างฝายน้ำล้น

ภาพการก่อสร้างฝายน้ำล้น

ภาพถ่ายโครงการสร้างคันกั้นน้ำ (ถนนน้ำล้น)

